

N:o 13.

Ank. till Riksd. kansli den 8 mars 1898, kl. 2 e. m.

*Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande n:o 3,
i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl.
Maj:t i fråga om införandet i dopbok af anteckningar
angående faddrar.*

Uti en inom Andra Kammaren väckt och till utskottet hänvisad motion, n:o 132, har herr *P. Waldenström* föreslagit, »att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhåller, att Kongl. Maj:t må i nåder befälla domkapitlen och Stockholms stads konsistorium att förständiga vederbörande prester att tillse, det inga andra såsom faddrar i dopboken antecknas än sådana, som enligt gällande kyrkolag och kyrkohandbok verkligen varit vittnen till dopet, så ock att, om dopvittnen vägrat att åtaga sig fadderförpligtelserna, anteckning derom skall göras i dopboken».

Sedan motionären erinrat om föreskrifterna i kyrkolagens kap. 3 § 5 »efter det är en gammal god kristlig sed, att vid döpelsen brukas några personer, *dem man kallar faddrar, som äro vittnen till barnens dop*, så skall den ock hädanefter som härtill behållen varda» och i samma kapitel § 12 »presten skall i kyrkoboken anteckna *deras namn som vittnen till barnens döpelse varit hafva*» äfvensom kyrkohandbokens ord »*Låten I, som bevittnat denna heliga handling, vara eder angeläget*» o. s. v., hvaraf skulle följa, att inga andra borde såsom faddrar eller vittnen antecknas än de,

som verkligen varit närvarande vid dopet, anför han, huru »det är ytterst vanligt, att i dopboken såsom faddrar eller vittnen antecknas personer, som aldrig bevittnat den heliga handlingen, än mindre åtagit sig de dermed förenade fadderpligterna, ja, som kanske icke ens veta, att barnet är födt, än mindre om eller huru det är döpt, och detta har egt rum lika allmänt, antingen anteckningskolumnen i dopboken burit rubriken »faddrar» eller »dopvittnen». Väl sökte kyrkoskrifningskomitén i sitt provisoriska förslag den 7 december 1888 afhjelpa detta missförhållande samt föreslog därför, att jemte ordet »faddrar» äfven skulle utsättas ordet »dopvittnen», så att man skulle kunna såsom fadder anteckna den, som icke varit vittne. Men sedan i de yttranden, som till Kongl. Maj:t inkommo öfver komiterades förslag, allmänt uttalats den åsigt, att någon så bestämd skilnad, som af komiterade ifrågasatts, icke borde göras mellan dopvittnen och faddrar, frångingo komiterade sitt förslag och bestämde sig i sitt underdåniga betänkande den 2 december 1890 för att i rubriken till ifrågavarande kolumn sätta endast ordet »faddrar».

Då emellertid nu gällande kyrkohandbok statuerat en skilnad mellan dopvittnen, som ville åtaga sig fadderförpligtelserna, och dopvittnen, som icke ville åtaga sig dem, men intet bud gäfves derom, att denna skilnad skulle iakttagas, när dopvittnenas namn antecknades i födelse- och dopboken, blefve följdén, att, när någon nu antecknades såsom fadder, så antecknades han såsom den der a) *bevittnat dophandlingen*, b) *åtagit sig de s. k. fadderförpligtelserna*. Men att såsom vittne anteckna en person, som icke varit närvarande, vore ju lika orimligt och orätt i en kyrklig som i en borgerlig handling. Huru mycket mer då att *derjemte* anteckna honom såsom den der åtagit sig förpligtelser, som han i verkligheten aldrig åtagit sig! Af sådana osanna anteckningar voro dock den svenska kyrkans dopböcker *öfverfulla* och de *fyldes alltjemt dermed*. Nu skulle ju presterna sjelfva kunna göra ett slut derpå genom att vägra att anteckna andra än dem, som verkligen varit vittnen. Men då icke många torde ega mod att så bryta med ett gammalt bruk, om de icke fingo något yttre stöd, gör motionären ofvan nämnda hemställan om skrifvelse till Kongl. Maj:t.

Motionären utgår från ofvan anförda stadganden i kyrkolagens kapitel 3 §§ 5 och 12 och anför vidare, hurusom, jemlikt kyrkolagens bud,

födelse- och dopboken innehåller en kolumn för anteckning om faddrar äfvensom att denna kolumn ömsom burit rubriken »dopvittnen» enligt kongl. brefvet om kyrkoböckers förande den 27 april 1860, ömsom rubriken »faddrar» enligt kongl. förordningen den 6 augusti 1894. Dessa olika rubriker hafva dock intill senare tid endast inneburit olika benämningar af personer, som haft enahanda uppgift. Men då i nu gällande kyrkohandbok göres en skilnad mellan dopvittnen, som vilja åtaga sig de så kallade fadderförbindelserna, och dopvittnen, som ej vilja åtaga sig dem, men ingen föreskrift gifves derom, att denna skilnad skall iakttagas, när dopvittnenas namn antecknas i födelse- och dopboken, kunna, enligt motionärens mening, stora missförhållanden deraf föranledas, så att såsom dopvittnen antecknas personer, hvilka ej bevittnat dophandling, och såsom faddrar personer, hvilka ej åtagit sig fadderförpligtelser. Sådana oegentligheter skola, enligt motionärens försäkran, förekomma i oerhörd mängd, ja, i en utsträckning, som ej gerna kan tänkas större, ty han yttrar: af sådana osanna anteckningar äro den svenska kyrkans dopböcker *öfverfulla* och *de fyllas alltjemt dermed*. Så beskaffade anteckningar äro, enligt hans uppfattning, icke undantag, utan regel, hvilket torde framgå af orden: *det är ytterst vanligt* o. s. v.

Då utskottet i motionen sökt efter stöd och bevis, som kunnat styrka befogenheten af sådana påståenden som detta: det är ytterst vanligt, att i dopboken såsom faddrar eller vittnen antecknas personer, som aldrig »bevittnat den heliga handlingen», än mindre åtagit sig de dermed förenade fadderpligterna, ja, som kanske icke ens veta, att barnet är födt, än mindre om eller huru det är döpt, har utskottet ej kunnat finna några bevis. Ty bevisande kraft har det ej kunnat tillmätta de näst föregående orden: »det är allom bekant och konstateras äfven af kyrkoskrifningskomitén i dess underdåniga betänkande den 2 december 1890, sid. 171.» Att det är ytterst vanligt, att i dopboken såsom faddrar eller vittnen antecknas personer o. s. v., är åtminstone för utskottet icke bekant. Fastmer har utskottet, efter den kännedom, det varit i tillfälle att inhemta, kommit till en helt annan uppfattning. Väl är det sant, att jemte vid dopakten närvarande och såsom faddrar antecknade personer äfven plägat såsom faddrar i dopboken antecknas sådana, som ej varit tillstädes. Men dervid är först och främst att märka, att ett sådant tillvägagående, så vidt utskottet har sig bekant, icke förekommer med afseende på det stora flertalet ibland vårt folk, utan så godt som uteslutande är inskränkt till s. k. ståndspersoner. Och vidare är det utskottets be-

stämda öfvertygelse, att, utom möjligen i något enstaka undantagsfall, barnens föräldrar alltid på förhand, muntligen eller skriftligen, hafva om barnens födelse och blifvande dop underrättat frånvarande faddrar och inhemtat dessas medgifvande att såsom faddrar anmälas, hvadan det ej kan antagas, att sådana blifva såsom faddrar antecknade, hvilka ej åtagit sig fadderpligterna, ja, som kanske icke ens veta, att barnet är födt, än mindre om eller huru det är döpt.

För motionären, som skarpt betonar kyrkolagens och kyrkohandbokens ordalydelse: »faddrar, som äro *vittnen* till barnens dop, I, som *bevittnat* denna heliga handling», synes det visserligen olämpligt och orimligt, att någon, som ej varit närvarande vid dopet, skulle såsom fadder antecknas. Utskottet skulle måhända kunna dela hans uppfattning, i fall vid barns döpelse ej några faddrar voro närvarande. Men då så ej är förhållandet, kan utskottet ej finna det vara »orimligt och orätt», om jemte närvarande faddrar äfven antecknas sådana, som, fastän de gerna velat, ej kunnat infinna sig. Det kan ej synas annat än hårdt och obilligt, om desse senare, som kanske stå barnens föräldrar nära och som måhända lika väl eller bättre än de närvarande faddrarne inse och behjerta den erinran, som till faddrarne gifves, skulle beröfvas tillfälle att bevisa en kärlekstjenst, som de sjelfva äro villiga att gifva och föräldrarne angelägna att få mottaga.

Huruvida motionären för sina ofvan citerade ord angående det ytterst vanliga, att i dopboken . . . antecknas personer, som aldrig bevittnat o. s. v., kan hafva stöd i kyrkoskrifningskomiténs af honom åberopade betänkande den 2 december 1890, sid. 171, torde framgå vid jämförelse med ordalagen i det af honom åsyftade stycket, som har följande lydelse: »Hittills hafva i allmänhet endast *faddrar* antecknats i dopböckerna. Då det emellertid kan förekomma, att personer vilja låta anteckna sig såsom dopvittnen, men icke såsom faddrar, likasom ofta inträffar, att vid dopet frånvarande personer antecknas såsom faddrar, hade i komiterades provisoriska förslag beredts tillfälle att i detta afseende göra noggranna och tillförlitliga anteckningar genom att i hufvudet till denna kolumn (kol. 23 i det provisoriska förslaget) utsätta jemte ordet *faddrar* äfven ordet *dopvittnen*. Då emellertid i de öfver det provisoriska förslaget inkomna yttrandena allmänt uttalats den åsigt, att någon så bestämd skilnad, som af komiterade ifrågasatts, icke borde göras mellan dopvittnen och faddrar, har i detta förslag, i likhet med i nu använda formulär för födelse- och dopbok, endast afsetts anteckning om faddrar, naturligtvis obetaget för

den bokförare, som så anser lämpligt, att särskildt anteckna, om någon är närvarande vid dopet utan att vara fadder.»

Orden: det är ytterst vanligt, att i dopboken såsom faddrar eller vittnen antecknas personer, som aldrig bevittnat den heliga handlingen, skola erinra om betänkandets ord »ofta inträffar, att vid dopet frånvarande personer antecknas såsom faddrar» och orden: det är ytterst vanligt att i dopboken såsom faddrar — — — antecknas personer, som — — — än mindre åtagit sig de dermed förenade fadderpligterna, skola erinra om uttrycket »det kan förekomma, att personer vilja låta anteckna sig såsom dopvittnen men icke såsom faddrar». Men orden »ja, som kanske icke ens veta, att barnet är födt, än mindre om eller huru det är döpt», sakna all motsvarighet i betänkandet, hvadan det tyckes vara ett temligen vågadt påstående, att tillförlitligheten af motionärens ofvan anförda ut-saga konstateras af kyrkoskrifningskomiténs betänkande.

Då motionären erinrat om, huru kyrkoskrifningskomitén i sitt provisoriska förslag sökt afhjelpa ofvan anmärkta missförhållande medelst förslaget om, att jemte ordet »faddrar» äfven skulle utsättas ordet »dopvittnen», samt derefter anmärkt, att den på förekomna skäl frångått detta förslag och bestämt sig för att i rubriken till ifrågavarande kolumn sätta endast ordet »faddrar», anför han: »Att den valde just detta ord och icke ordet »dopvittnen», motiverades dermed, att »i då använda formulär för födelse- och dopbok stod »faddrar», ett motiv, som tager sig rätt egen-domligt ut, då man vet, att der i verkligheten stod »dopvittnen». Till sådant klandradt förbiseende hafva dock komiterade ej gjort sig skyldige, ty de af motionären åsyftade orden i betänkandet lyda så: i detta förslag har, i likhet med i nu använda formulär för födelse- och dopbok, *endast afsetts anteckning om faddrar*, naturligtvis obetaget o. s. v.

Att denna af komiterade gifna anvisning icke blifvit iakttagen, har motionären påstått. Och han har menat, att den *ej kunnat* iakttagas, emedan intet bud gifves derom, att vid anteckning i födelse- och dopbok af dopvittnenas namn skall göras skilnad emellan dopvittnen, som vilja åtaga sig fadderförpligtelserna, och dopvittnen, som icke vilja åtaga sig dem, men han har icke medelst exempel från någon församlings dopbok sökt uppvisa, att eller i hvilken utsträckning sådan åtskilnad icke blifvit gjord.

Utskottet skall ej gent emot motionären invända, ehuru man ej kunde sakna skäl dertill, att numera knappt kan påvisas någon väsentlig skilnad mellan så kallade dopvittnens och så kallade faddrars åtaganden. I förra

tider, då till faddrarne ställes bestämda frågor, huruvida de med afseende på de döpta barnen ville åtaga sig uppfyllandet af vissa pligter, och faddrarne måste med ja besvara de framställda frågorna, kunde man med större skäl tala om verkliga förpligtelser, som de i egenskap af faddrar iklädt sig. Deraf föranleddes, att en del samvetsömma personer, som insågo sin oförmåga att motsvara de kraf, som ställes på dem, vägrade att blifva faddrar eller att antecknas såsom sådana. Saken hjälptes ej dermed, att under en följande tid löftet affordrades dem i betydligt mildrade, i vilkorliga i stället för ovilkorliga ordalag, såsom dessa: »så vidt Gud nåd förlänar och eder görligt är». Sista steget, som togs för att tillmötesgå ömma samveten, är nu gällande kyrkohandboks förmaning till faddrarne, ty det stycke, hvori denna förekommer, innehåller, såsom bekant är, ingen af faddrarne i löftesform uttalad förbindelse, utan deri uttalas egentligen endast en erinran till faddrarne om deras allmänna pligt såsom församlingsmedlemmar i det ifrågavarande hänseendet. Och äfven denna förmaning eller erinran skall vid dopakten utelemnas, när dopvittnen äro tillstädes, som ej vilja åtaga sig så kallade fadderförpligtelser. Att nämnda förändring i dopritualet tillfredsstält dem, för hvilka den varit afsedd, synes bland annat deraf, att, enligt hvad utskottet erfarit, personer, hvilka ej förut velat eller vågat åtaga sig uppdrag såsom faddrar, nu mera utan betänklighet anse sig kunna göra det.

Men, säger motionären, då kyrkohandboken statuerar en skilnad mellan dopvittnen, som vilja åtaga sig fadderförpligtelserna, och dopvittnen som icke vilja åtaga sig dem, bör denna skilnad vid anteckning i dopboken iakttagas. Frågan är då: kan den ej iakttagas och iakttages den ej med stöd af nu gällande föreskrifter, eller skall ett ingripande från Riksdagens och Kongl. Maj:ts sida för ändamålets vinnande vara af nöden? Det synes utskottet, att rubriken faddrar i nu gällande dopboksformulär för vederbörande församlingsföreståndare innehåller tydlig anvisning att deri anteckna endast faddrar, hvaraf ock följer, att, i händelse uti samma kolumn äfven skulle göras anteckning om sådana dopvittnen, som ej velat åtaga sig s. k. fadderförpligtelser, för dessa senare bör göras lämplig beteckning. Oväsentligt torde det väl för öfrigt vara, om s. k. dopvittnen blifva i dopboken antecknade eller icke. För de döpta barnen kan det ej vara af någon betydelse. Om det till exempel blir fråga om att erhålla visshet angående ett barns födelsedag eller dop, lära väl icke dopvittnen blifva utfrågade i detta afseende, utan dopboken ensam komma att rådföras och tillerkännas vitsord. Och dessutom inträffa ofta fall, då an-

teckning af dopvittnen måste förekomma i hög grad oegentlig, till exempel då barn, utan att hafva faddrar, döpas i kyrkan inför hela menigheten såsom dopvittnen.

Utskottet har af lätt insedda skäl ej kunnat inlåta sig på något försök att utforska, huru i afseende på ifrågavarande anteckningar kan förhålla sig inom rikets 2,474 församlingar. Blott några belysande exempel må anföras från tre af hufvudstadens till folkmängden största och en af dess minsta församlingar. I den ena af dessa största församlingar föddes under femårsperioden 1893—97:

5,585 barn; för 287 voro faddrar antecknade;
i den andra 5,326 » ; » 557 » » »
i den tredje 3,950 » ; » 192 » » »

I den minsta församlingen föddes under åren 1893—96:

1,009 barn. För 74 af dessa voro faddrar antecknade, för 501 dopvittnen.

Om dessa siffror visserligen ej så mycket bevisa, torde dock de anmärkningsvärdt små siffrorna i fadderkolumnen vittna om, att presterna i dessa församlingar verkligen sökt vakta sig för att i dopboken såsom faddrar anteckna personer, som ej åtagit sig s. k. fadderförpligtelser.

Då utskottet ej har sig bekant befintligheten af de svåra missförhållanden, hvaröfver motionären klagar, ej heller funnit honom hafva anført giltiga skäl för åtgärders vidtagande från Riksdagens sida i det af honom begärda syftet, har utskottet funnit sig förhindradt att tillstyrka bifall till motionen.

På grund häraf får utskottet hemställa,

att ifrågavarande motion icke måtte till någon
kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 8 mars 1898.

På utskottets vägnar:

E. A. ZOTTERMAN.

Herr *A. Olsson* i Ornakärr har begärt få antecknad, att han icke deltagit i ärendets slutliga behandling inom utskottet.
